Medlemsdemokratiet
Hvem har en hjertestarter?

Bjarne Ibsen
Frivillig forsker
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund
Syddansk Universitet

Foreningslivet har ikke brug for ‘hjertestarter’

- ‘Hjertestarter’ bruges i livstruende situationer

- Foreningslivet er ikke i en livstruende situation:
  - Magten (ledelsen) i foreningerne er bestemt af medlemsflertallet
  - Næsten alle foreninger har legitime demokratiske regler og procedurer
  - Foreningerne tillægger medlemsdemokratiet stor betydning
  - Mange medlemmer engagerer sig i foreningsdemokratiet

- Men medlemsdemokratiet kan forbedres

Både ideologisk og praktisk er foreningslivet forbundet med det liberale, pluralistiske demokrati

- Da den demokratiske styreform blev indført, blev dannelsen af foreninger en realisering af demokratiske idealer og principper.

- Det er også i dag en udbredt opfattelse, at foreninger er en vigtig del af grundlaget for demokratiet.

- Dette kommer blandt andet til udtryk i offentlige visioner for foreningslivet

Et politisk mål for den offentlige støtte

’Formålet med det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde er *at fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab* …. Sigtet er at styrke medlemmernes evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og til *at deltage aktivt og engageret i samfundslivet’.*

Mulige trusler mod medlemsdemokratiet

- Ændringer i medlemmernes forhold til foreningen: Fra ’yder’ til ’nyder’
- Mere interesse for ‘flere medlemmer og mere aktivitet’ end for demokrati
- Skifte i den politiske interesse for foreninger med større fokus på ‘velfærd’
- Den digitale udvikling med andre deltagelsesformer
- Fremvæksten af kommercielle organiseringsformer uden medlemsindflydelse
- Centralisering og professionalisering af foreninger og organisationer

Fire antagelser om foreninger og demokrati

Demokratisk rolle	Antagelse som undersøges
Foreninger som en 'infrastruktur' for det liberale, pluralistiske demokrati	Foreningslivet udgør en demokratisk infrastruktur, hvor borgere samles om aktiviteter, interesser og værdier, som de i fællesskab søger at fremme.
Foreninger som 'interessevaretagere'	Foreningerne fungerer som et bindeled mellem borgernes forskellige interesser og det politiske system og den offentlige forvaltning.
Foreninger som 'demokratisk praksis'	Foreningerne har en demokratisk praksis, der giver medlemmerne en direkte og konkret medbestemmelse på forhold og aktiviteter, man engagerer sig i.
Foreninger som 'skoler i demokrati'	Medlemmer af foreninger tilegner sig demokratiske normer og færdigheder, som fremmer interessen for og deltagelsen i det store demokrati.

Foreningers betydning for demokrati
Kort resumé af kommende bog under Magtudrendingen 2.0

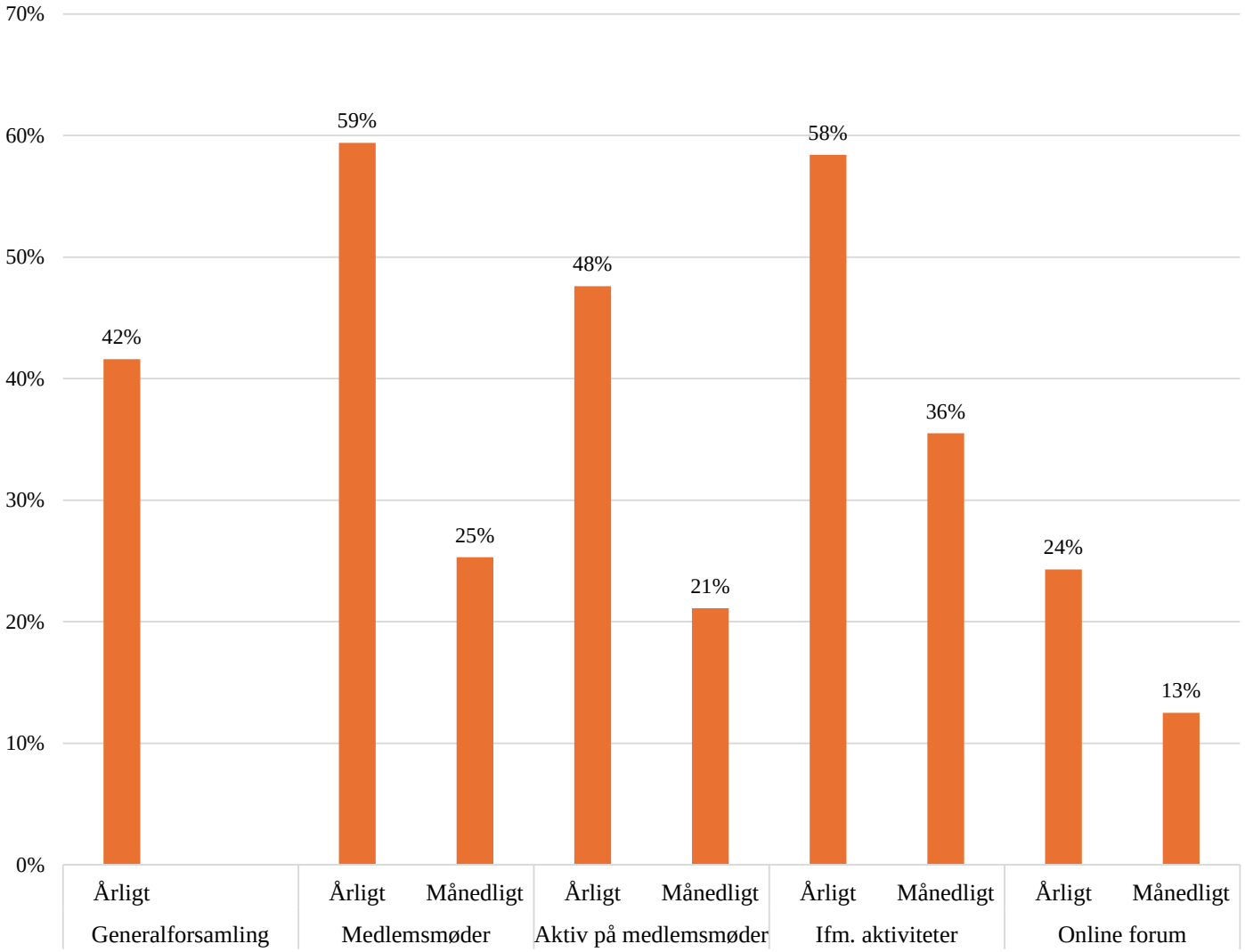
- Faldende antal foreninger og faldende tilslutning dertil
- Foreningslivet er i lille grad en kampplads om 'det gode samfund'
- Snæver interessevaretagelse og primært lokalt
- Medlemsdemokratiet fungerer i de fleste foreninger
- Tvivlsom betydning for involveringen i DET STORE DEMOKRATI

Medlemmernes deltagelse i foreningsdemokratiet

Resultater fra forskellige medlemsundersøgelser

Forholdsvis høj deltagelse på tværs af foreningstyper

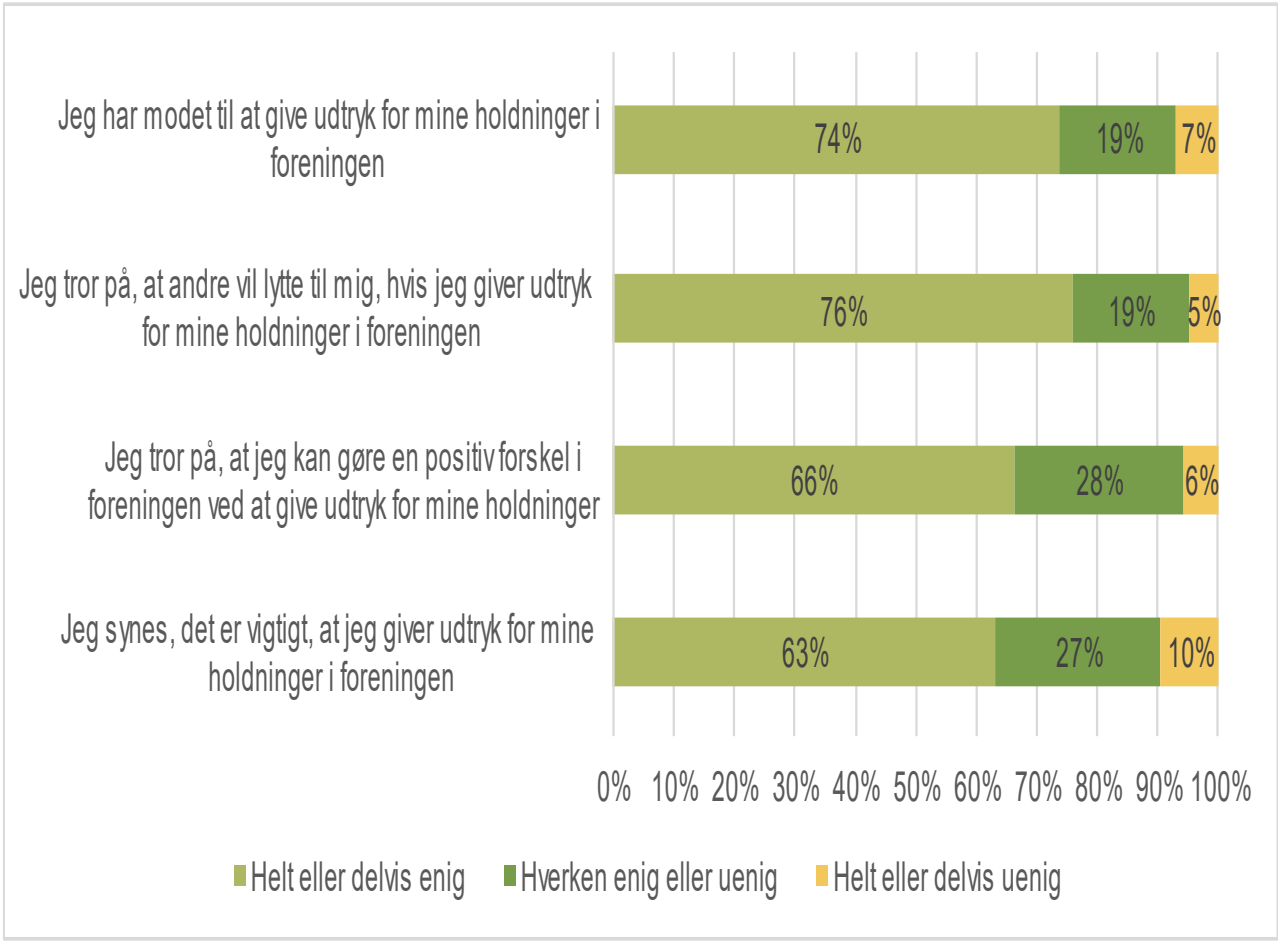

Men færre 'formelle' fora (møder mv.), hvor foreningsanliggender diskuteres og besluttes

Undersøgelse fra 2025 af medlemmer i 85 forskellige typer af foreninger

Stor tillid til foreningsdemokratiet

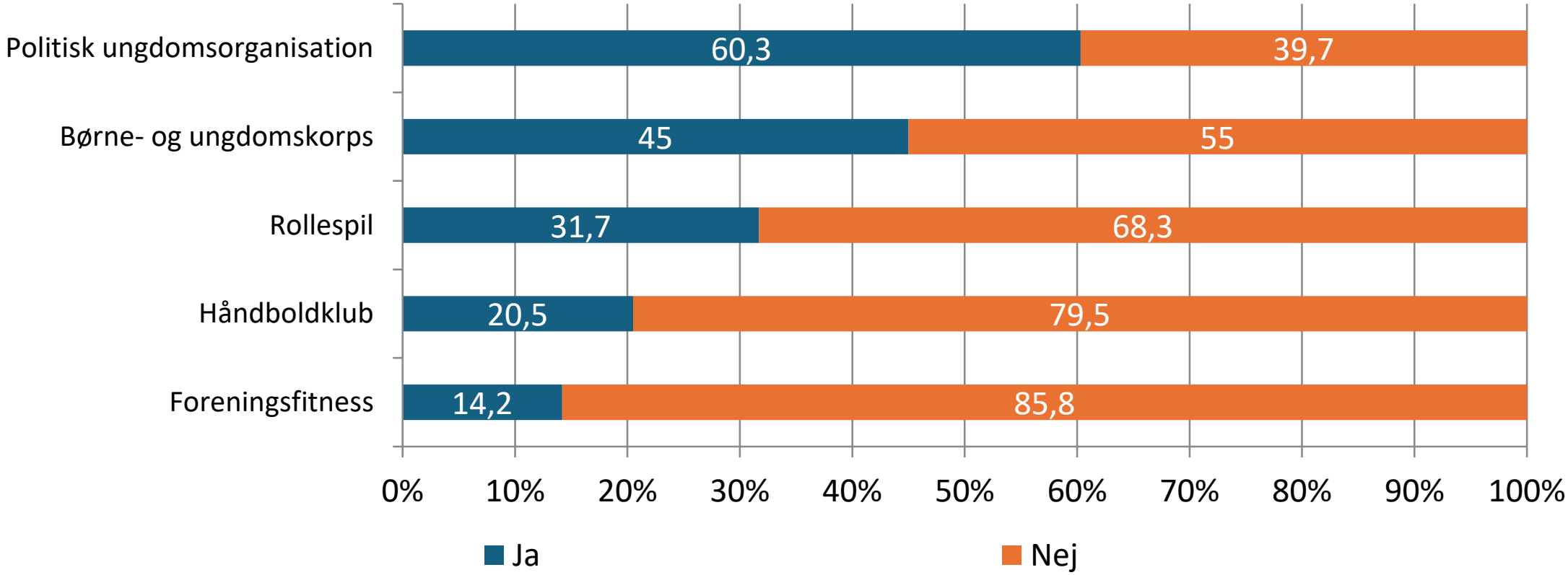
- Langt de fleste medlemmer ved, hvordan de kan få indflydelse
- Langt de fleste medlemmer tror på, at de kan påvirke foreningen, hvis de ønsker det

Undersøgelse fra 2025 af medlemmer i 85 forskellige typer af foreninger

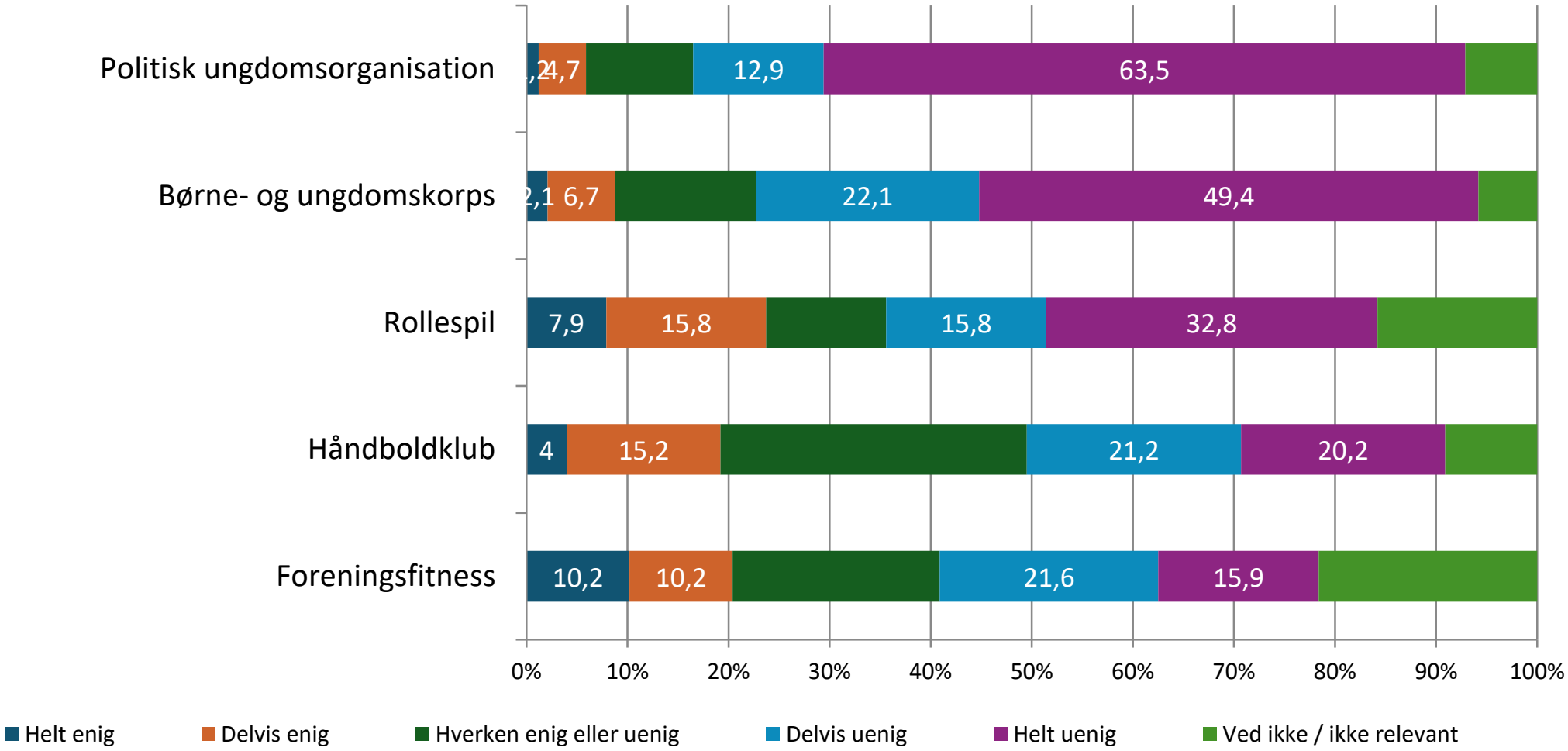
MEN VARIERER MEGET MELLEM FORENINGSTYPER
Unges deltagelse i foreningsdemokratiet (2016)

'Deltager du sædvanligvis i foreningens generalforsamling?'

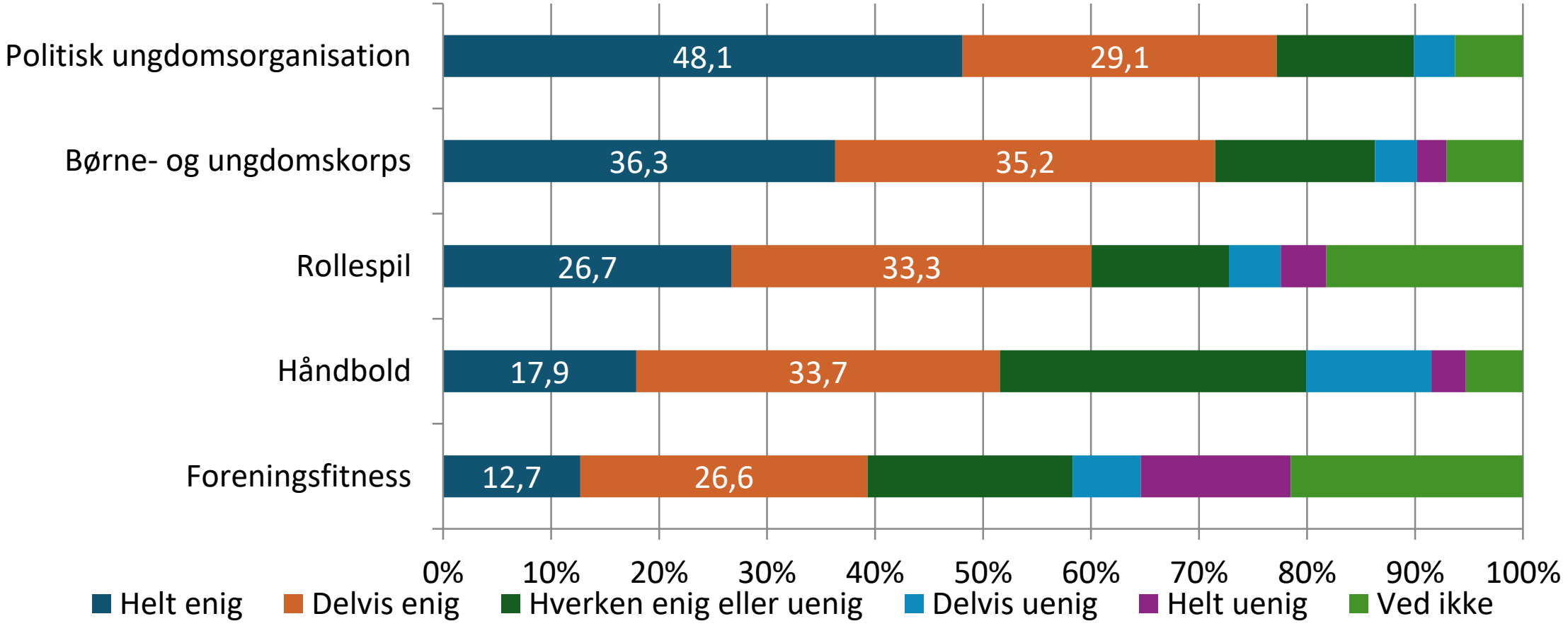

Ibsen, Bjarne og Levinsen, Klaus (2016). Unge, foreninger og demokrati. Movements 2016: 2. Syddansk Universitet

‘Jeg er slet ikke interesseret i at involvere mig i de beslutninger, som træffes i foreningen’

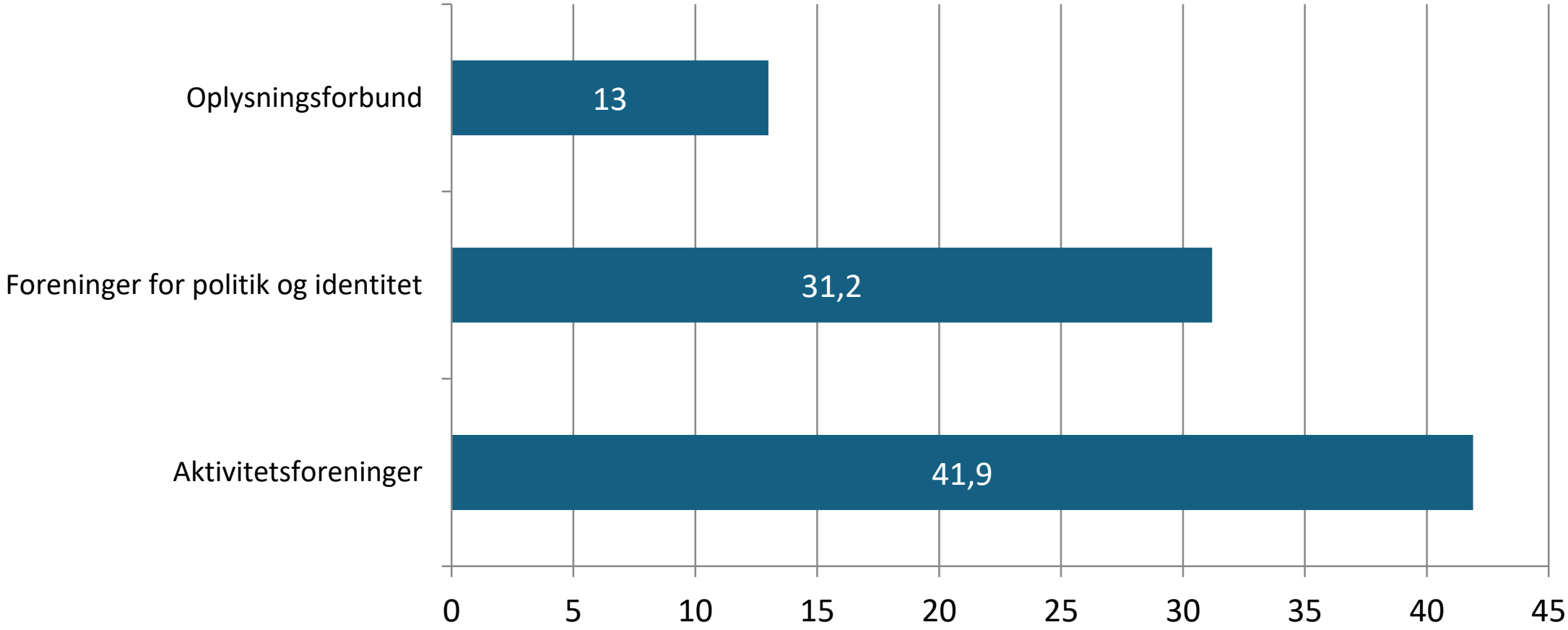

Hvis foreningen ikke lever op til mine forventninger, forsøger jeg aktivt at ændre på dette, før jeg finder et andet sted (pct.)

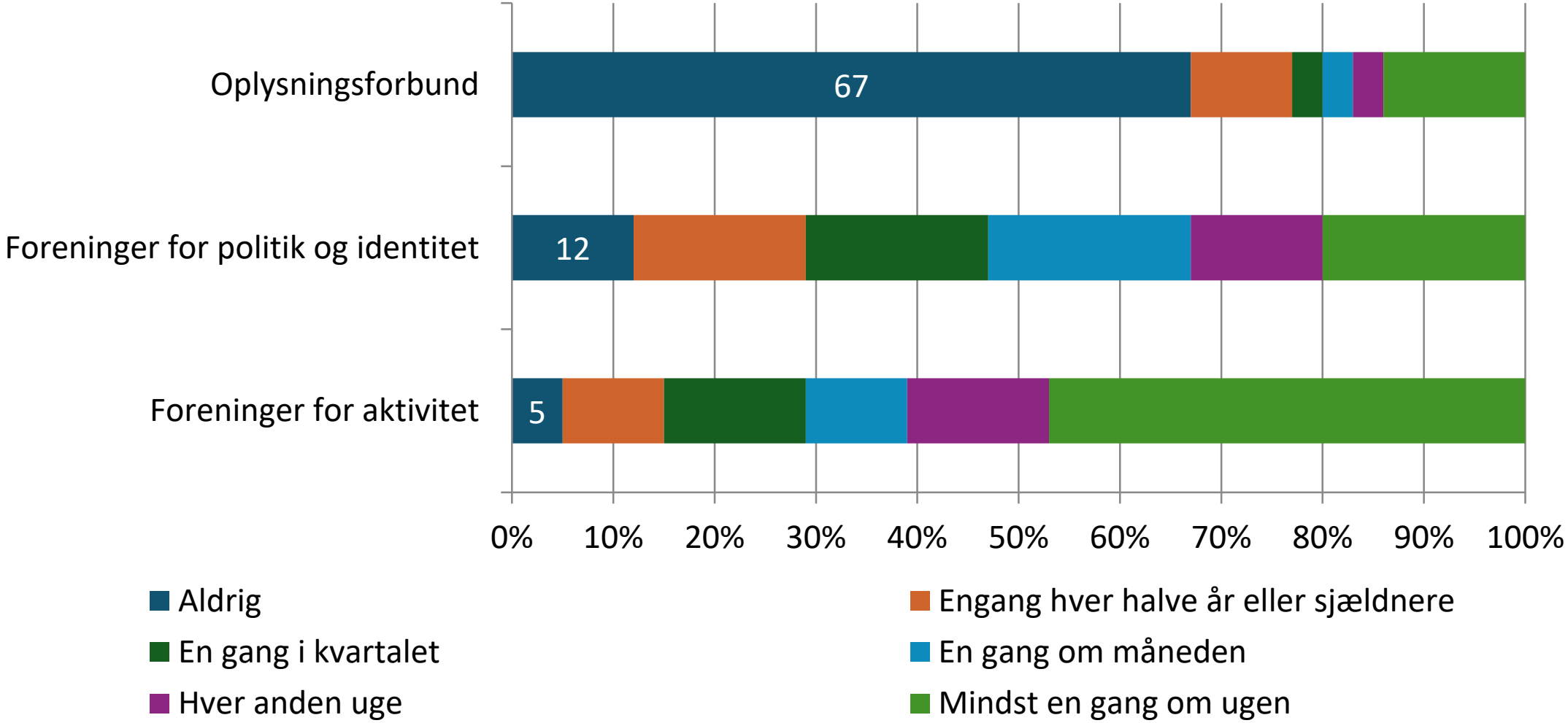
Undersøgelse af deltagere i aftenskoler mv.

'Jeg har indflydelse på indholdet i og afviklingen af den aktivitet eller det kursus, jeg deltager i ' (i høj grad)

Ibsen, Bjarne, Østerlund, Karsten og Qvist, Hans-Peter (2015).
Folkeoplysning og frivilligt arbejdes betydning for demokratisk deltagelse. Movements 2015:6. Syddansk Universitet.

Andel som snakker eller har samvær med andre i foreningen / aftenskolen

Hvad afhænger medlemsdemokratiet af?

- **Foreningens størrelse og type:**
  - Jo større foreningen er, jo lavere er medlemmernes deltagelse
  - Afhænger meget af, hvad foreningen beskæftiger sig med

- **Hvem der er medlem**
  - Medlemmer med en videregående uddannelse deltager mere i demokratiet ene lavere uddannede;
  - Ældre deltager i højere grad end yngre;
  - Mænd mere end kvinder

- **Medlemsinvolveringen og varigheden:**
  - Jo længere medlemskab, jo større deltagelse og tillid til foreningsdemokratiet
  - Jo mere medlemmerne deltager i frivilligt arbejde og jo mere de deltager i foreningens sociale aktiviteter, jo mere deltager de i medlemsdemokratiet
  - Jo mere foreningen betyder for det enkelte medlem og er mere end bare en aktivitet, jo mere engagerer medlemmet sig

- **Den måde foreningen fungerer og involverer medlemmerne:**
  - Indflydelse, inddragelse og medansvar giver større involvering i foreningen

Hvordan fremmes medlemsdemokratiet?

1. Øg forventningerne til medlemmerne

- Store forskelle på, hvad der forventes af et medlem.
  - I nogle foreninger er det svært at skelne mellem 'medlem' og 'frivillig'
  - I andre foreninger er der et skarpt skel mellem medlem og frivillig.

2. Aktiviteterne skal være mindre forhåndsbestemt

Det er fremmende for de unges involvering og engagement i foreningen, hvis det ikke på forhånd er bestemt eller defineret, hvad der skal ske i foreningen, hvilke aktiviteter den skal beskæftige sig med mv.

3. Styrk det det kollektive element i foreningerne

- Det kollektive element i foreningsdeltagelsen er fremmende for de medlemmerne engagement i foreningsdemokratiet. Bl.a. fordi små, relativt selvstyrende grupper engagerer flere til forskel fra større enheder eller grupper.

- I foreninger med forholdsvis faste hold og grupper kan der imidlertid ske det, at medlemmernes engagement afgrænser dig til holdet og gruppen.

4. Styrk fællesskaberne

Undersøgelserne tyder på, at jo mere medlemmerne oplever og deltager i det sociale fællesskab, jo mere er de også aktive på forskellig vis i foreningslivet – som frivillig, ved at deltage i møder og i deres engagement i bred forstand.

5. Styrk holdninger og værdier

- Et stærkt politisk eller samfundsmæssigt engagement synes at fremme medlemmerne engagement i foreningen i bred forstand

- Det går igen i interviews, at frivillige og ledere motiveres af ønsket om fx at ’gøre noget for børnene’ samt glæden ved at se, hvad børnene får ud af at deltage, og hvordan de udvikler sig individuelt og socialt

6. Styrk ’uformel’ indflydelse i en ’formel’ ramme

- De fleste af de interviewede medlemmer lægger vægt på og respekterer det formelle foreningsdemokrati, selvom de ikke altid deltager deri.

- Men det kendetegner også de foreninger, hvor de unges engagement i foreningsdemokratiet er størst, at den reelle beslutningsstruktur er meget decentral.

7. ’Opdragelse’ og tidlig involvering

- Medlemmernes engagement i foreningsdemokratiet afhænger både af medlemmernes alder, og af hvor længe de har været medlem af foreningen.

- På tværs af foreninger er der imidlertid store forskelle på, hvor meget man så at sige ’opdrager’ børnene og de unge til tage del i foreningen.

